HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איכוון ותקע לי. תתכוין לתקוע בשמי להוציאני ידי חובתי: משמיע בעי כוונה. להוציא השומע: מתני' והיה לאשר ירים משה ידו וגו': גמ' ועבדים משוחררין. אבל עבדים לא דכל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה[ט]: **וטומטום ואנדרוגינוס.** שמא זכר הוא: **מי שחציו עבד.** משום לד חירות שבו: **טומטום אינו מוציא את מינו.** טומטום כמותו שמא תוקע זה נקבה וחבירו זכר: **אנדרוגינוס מוציא מינו.** אנדרוגינוס כמותו דאי בתר זכרות אזלת שייהם חייבין ואי בתר נקבות אזלת שייהן פטורין: **מי שחציו עבד הו'.** דלא אתי לד עבדות דמשמיע ומפיק לד חירות דשומע: ה"ג **להכיס ולויס מקדישין לעולם וגואלין לעולם** זו היא גירסת רבינו יצחק הלוי. ושאר רבותי גורסין **מוכרין לעולם וגואלין לעולם.** ושמיהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף לג:) ודין מקדישין ודין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא מילי דתנן התם גבי ישראל (שם דף כד.) אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שניס ואין גואלין אחר היובל פחות משנה תנא סיפא נמי מקדישין וגואלין ומילי דתני מקדישין וגואלין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלים דמכירה מוכרין לעולם הכי מוקים לה בגמ' ערכין (דף כז.) וגואלין לעולם היינו לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שניס אצל לויס גואלין מיד וגואלים לעולם ומקדיש היינו לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה לא יגאל עוד אלא יוצאה להכיס ביובל והלויס גואלין לעולם ועתה גי' רבינו יצחק הלוי ניחא שאין היובל מפקיע מיד המקדיש אם הוא לוי כמו בישראל אבל מכירה וגאולה שגואל מיד א"נ בבתי ערי חומה שאינן נחלטות לסוף שנה מה ענין זה למצוה דיובל אע"ג דאין זה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג מ"מ לא משמע הכי לישנא דליתנהו במצות דיובל ועוד שמשנה ראשונה הוה ליה לאתויי דהניא דמקדישין לעולם שהיא בפרק אין מקדישין (שם דף כו:) ולא היא דמוכרין לעולם דמתניתין היא בפרק בתרא דערכין (דף לג.):

קא משמע לן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושלוח עבדים מיהא איתנהו. כך כתוב ברוב ספריס ובקונטרס גרס קא משמע לן ותו לא ולא גרס נהי דליתנהו בהשמטה דודאי איתנהו בין שלקחו הס מישראל מחזירין דלא נפקי מכלל המצות בין שלקח ישראל מהן מן האלפים אמה שנתנו להס חוץ לעריהס יוצא ביובל ואפילו בתי ערי חומה שאין מחזיר לישראל ביובל מחזירן להס שנאמר ואשר יגאל מן הלויס כן הקשה בקונטרס ואין זו קושיא גמורה שהרי יש לפרש דהשמטת קרקע קרי מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין יובל מפקיעה מיד מקדיש אם הוא לוי כדרך שמפקיעה אם הוא ישראל שיוצאה להכיס ביובל ונהי דליתנהו בהשמטת קרקע דקאמר היינו בכל דין השמטת קרקע אבל זה ודאי קשיא דהוה ליה למימר בהשמטת קרקע דמכירה מיהא איתנהו כגון מכרו להס שדה או מכרו הס לאחרים כי היכי דחשיב בהשמטת כספים ושלוח עבדים ועוד מה ענין השמטת כספים אצל יובל הא בהדיא תנא בספרי בפרשת ראה דשביעית משמטת כספים ואין יובל משמט כספים דממעטת ליה מוזה דבר השמיטה שמוט שמיטה משמט כספים ולא יובל וזה דוחק לומר דנקטיה לרבי דלרבי תלויה השמטת כספים ביובל כדאמר בהשולח (גיטין דף לו. ושם) דבזמן שהיובל נוהג השמטת כספים נוהגת:

ברכת

דתנן בהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם. פירש בקונטרס שזו היא ג' ר"י הלוי ושאר רבותיו גורסין לעולם וגואלין לעולם ושתיהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף לג:) ודין מקדישין ודין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא מילי דתנן התם גבי ישראל (שם דף כד.) אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שניס ואין גואלין אחר היובל פחות משנה תנא סיפא נמי מקדישין וגואלין ומילי דתני מקדישין וגואלין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלים דמכירה מוכרין לעולם הכי מוקים לה בגמ' ערכין (דף כז.) וגואלין לעולם היינו לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שניס אצל לויס גואלין מיד וגואלים לעולם ומקדיש היינו לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה לא יגאל עוד אלא יוצאה להכיס ביובל והלויס גואלין לעולם ועתה גי' רבינו יצחק הלוי ניחא שאין היובל מפקיע מיד המקדיש אם הוא לוי כמו בישראל אבל מכירה וגאולה שגואל מיד א"נ בבתי ערי חומה שאינן נחלטות לסוף שנה מה ענין זה למצוה דיובל אע"ג דאין זה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג מ"מ לא משמע הכי לישנא דליתנהו במצות דיובל ועוד שמשנה ראשונה הוה ליה לאתויי דהניא דמקדישין לעולם שהיא בפרק אין מקדישין (שם דף כו:) ולא היא דמוכרין לעולם דמתניתין היא בפרק בתרא דערכין (דף לג.):

קא משמע לן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושלוח עבדים מיהא איתנהו. כך כתוב ברוב ספריס ובקונטרס גרס קא משמע לן ותו לא ולא גרס נהי דליתנהו בהשמטה דודאי איתנהו בין שלקחו הס מישראל מחזירין דלא נפקי מכלל המצות בין שלקח ישראל מהן מן האלפים אמה שנתנו להס חוץ לעריהס יוצא ביובל ואפילו בתי ערי חומה שאין מחזיר לישראל ביובל מחזירן להס שנאמר ואשר יגאל מן הלויס כן הקשה בקונטרס ואין זו קושיא גמורה שהרי יש לפרש דהשמטת קרקע קרי מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין יובל מפקיעה מיד מקדיש אם הוא לוי כדרך שמפקיעה אם הוא ישראל שיוצאה להכיס ביובל ונהי דליתנהו בהשמטת קרקע דקאמר היינו בכל דין השמטת קרקע אבל זה ודאי קשיא דהוה ליה למימר בהשמטת קרקע דמכירה מיהא איתנהו כגון מכרו להס שדה או מכרו הס לאחרים כי היכי דחשיב בהשמטת כספים ושלוח עבדים ועוד מה ענין השמטת כספים אצל יובל הא בהדיא תנא בספרי בפרשת ראה דשביעית משמטת כספים ואין יובל משמט כספים דממעטת ליה מוזה דבר השמיטה שמוט שמיטה משמט כספים ולא יובל וזה דוחק לומר דנקטיה לרבי דלרבי תלויה השמטת כספים ביובל כדאמר בהשולח (גיטין דף לו. ושם) דבזמן שהיובל נוהג השמטת כספים נוהגת:

ברכת

איכוון ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה מיתיבי [6]היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא וכי כוון לבו מאי הוי היאך לא קא מיכוין אדעתא דידיה [7]הכא בשליח ציבור עסקינן דדעתיה אכוליה עלמא ת"ש נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע נתכוון משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע קתני משמיע דומיא דשומע מה שומע שומע לעצמו אף משמיע משמיע לעצמו א] [8]וקתני לא יצא תנאי היא דתניא שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו אמר רבי יוסי [9]בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע: **מתני'** [1]והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים כיוצא בדבר אתה אומר [2]עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים [3]חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן [4]זה הכלל [5]כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן: **גמ'** ת"ר [6]הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו בן חורין [7]טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו [8]אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר [9]הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים פשיטא אי הני לא מיחייבי מאן מיחייבי כהנים אצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וכתיב [3]יום תרועה יהיה לכם מאן דליתיה אלא בתקיעה דחד יומא הוא דמיחייב והני כהנים הואיל ואיתנהו בתקיעות דכל השנה דכתיב [4]ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אימא לא ליחייבו קמ"ל מי דמי התם חצוצרות והכא שופר אלא אצטריך סד"א הואיל ותנן [10]שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות מאן דאיתיה במצות דראש השנה, והני כהנים הואיל ואיתנהו במצות דיובל, דתנן כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם, אימא במצות דר"ה לא מיחייבי קמ"ל, נהי דליתנהו בהשמטת קרקע, בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. **תני** אהבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ירושלמי בברכות פרק מי שמתו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הרבים ידי חובתם חוץ מברכת המזון, והתנינן כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא

לויס וגואלין לעולם זו היא גירסת רבינו יצחק הלוי. ושאר רבותי גורסין **מוכרין לעולם וגואלין לעולם.** ושמיהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף לג:) ודין מקדישין ודין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא מילי דתנן התם גבי ישראל (שם דף כד.) אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שניס ואין גואלין אחר היובל פחות משנה תנא גבי כהניס מקדישין וגואלין ואילי דתנא גואלין ומקדישין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם והכי מוקים בגמ' ערכין (דף כז.) ומהו גואלין לעולם לפי שנאמר בישראל במוכר בית בערי חומה (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה נחלט אצל בלויס גאולת עולם תהיה ללויס ולפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (שם) במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שניס אצל לויס גואלין מיד ולפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה (שם כז) ואם לא יגאל את השדה בעליס ומכר גזבר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אלא יוצאה להכיס ביובל הלויס גואלין לעולם. והאי דאמרי הכא איתנהו במצות יובל קאי אמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין יובל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא כדרך שמפקיע מיד ישראל: **קמ"ל** גרסי' ולא גרסינן **נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות הו'.** דהא ודאי איתנהו בין שלקחו הס מישראל מחזירין ביובל דלא נפקי לויס מכלל כל מצות והדיינן בין שלקחו ישראל מהן מן האלפים אמה שנתנו לחוץ לעריהס יוצא ביובל ואפי' בתי ערי חומה שאין מחזירן לישראל ביובל מחזירן להס דכתיב (שם כה) ואשר יגאל מן הלויס וגו': **אע"פ שיצא מוציא.** שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות: **חוץ מברכת הלחם והיין.** ושאר ברכת פירות וריחני שאינן חובה אלא שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ובזו אין כאן ערבות שאינו חובה על האדם לא ליתהני ולא ליברך:

ברכת

ליחייבו קמ"ל: מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: אמר רב הונא ולעצמו מוציא א"ל רב נחמן לרב הונא מאי שנא לאחרים דלא דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות דידיה ומפיק צד חירות דידיה אלא אר"נ אף לעצמו אינו מוציא תניא נמי הכי [11]מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא תני אהבה בריה דר' זירא 'כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא [2]חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי [3]רבא

ברכת

[את] הרבים ידי חובתן, הא מחוייב אע"פ שיצא מוציא. א"ר אילא שאני (ב)ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת, מי שאכל הוא יברך.

מסורת הש"ם

ט) [נעיל כ:; כמ: תוספתא פ"ג ה"כ], ב) בכמ"י ליתא מיבמ לא, דק"ס, ג) [ברכות כ:], ד) [ערכין ג: תוספתא פ"ב ה"ד], ה) ערכין ג: ע"ש, ו) [נעיל כו:, ז) ערכין לג:, ח) [גי' הרי"ף והרא"ש רחבא], ט) [מגיגה ד.],

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק: שמות יז יא
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי: במדבר כא ח
3. וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: במדבר כט א
4. וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: במדבר י י

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' וקתני לא יצא וכו' ע"כ ר"ל לא יצא אם לא כוון להשמיע לעצמו לאמת אבל אם כוון לעצמו יצא אף שלא מתכוון להוציא להשומע וקשה לר"ז. והגאון מהר"א מוילנא זצ"ל כ' מדקתני לא יצא בלשון יחיד ולא קתני בלשון רבים לא יצאו ש"מ דרק המשמיע לא יצא אבל השומע יצא אף דלא מתכוין לו המשמיע והיא היא אלא שדברי הגאון פשוטים קצת יותר והבן ודו"ק:

מוסף רש"י

הואיל וכתיב יום תרועה. משמע יום אחד בלבד (ערכין ג:). **שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות.** דבעי למימר תשע ברכות ביום הכפורים של יובל (לעיל כו:) שהיו נמי אומרים ביוהכ"פ של שנת היובל מלכיות זכרונות שופרות (ערכין שם). **מוכרין לעולם.** אפילו בשנת היובל עצמה, כך שמעתי וקשיא לי אמאי הא מי סיכי דפליגי רב ושמואל (שם כט:) בישראל שמכר שדהו בשנת היובל עצמה, ה"נ איכא לפלוגי הכא ולמימר ק"ו מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא מימכר דהא אמרינן (שם כח.) דממכרו של לוי אחר בשנת היובל, וכמדומה לי דאילו דתני בלישנא פיקרא מקדישין לעולם וגואלין לעולם,תנא נמי הכא (ערכין לג:). **וגואלין לעולם.** שאין בתי ערי חומה שלהן נחלטין (שם) או אם מכרו שדה גואלין אותה מיד וישראל אינו מוחר לגאול פחות מב' שניס כדכתיב במספר שני תבואות ימכר לך (שם ג:).

מח א מיי' פ"ב מהל' שופר הלכה ה טור ש"ע תקפ"ח סי' תקפט סעיף ט:
מט ב מיי' שם וטור ש"ע שם סעיף ח:
נ ג ד מיי' שם הל' ב וטוש"ע שם סעיף ח ב:
נא ה מיי' שם הל' ח:
נב ו ז מיי' שם הל' ב וטור ש"ע שם סעיף ד:
נג ח מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה כא:
נד ט מיי' פ"ב מהלכות שופר הלכה ג טור וש"ע תקפ"ח סי' תקפט סעיף ה:
נה י מיי' פ"ל מהלכות ברכות הלכה י טור תקפ"ח סי' תרלב:
נו כ מיי' שם טוש"ע תקפ"ח סי' קמז סעיף יט וסי' ריג סעיף ב וסימן רעב סעיף ד [רב אלפס כאן וכפ' ע"פ דף קמ]:

רבינו חננאל

איכוון ותקע לי, אלמא קסבר משמיע בעי כונה, והתנן היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה כו'. ודחינן הכא בשליח ציבור עסקינן דדעתיה להשמיע לכולי עלמא. תא שמע נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע כו' ופשוטה היא. ואסיקנא כתנאי דתניא התוקע תוקע לפי דרכו ושומע שומע לעצמו ריצא. א"ר יוסי בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע לו. מתניתין זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן. ת"ר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין. טומטום אינו מוציא טומטום כמותו שמא נקיבה היא ואותו הטומטום זכר. אנדרוגינוס מוציא מינו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. אמר מר כהנים לוים וישראלים חייבים, פשיטא, ואסיקנא כהנים איצטריכא ליה, ס"ד אמינא הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, מאן דאיתיה במצוה דיובל איתיה במצוה דראש השנה, והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה דיובל, דתנן כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם, אימא במצוה דר"ה לא מיחייבי קמ"ל, נהי דליתנהו בהשמטת קרקע, בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. **תני** אהבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ירושלמי בברכות פרק מי שמתו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הרבים ידי חובתם חוץ מברכת המזון, והתנינן כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא